

DELIS, 2004-IEJI

Delio Vidinio žiedinio kelio pakraštyje guli penki negyvi benamiai.

Skamba kaip šlykštaus anekdoto pradžia.

Tik jiems niekas jo nepapasakojo.

Jie mirė ten, kur miegojo.

Beveik.

Lavonus beprotišku greičiu lekiantis mercedesas, užšokęs ant šaligatvio ir juos suvažinėjęs, vilko apie dešimt metrų.

Vasaris. Trečia valanda ryto. Šeši laipsniai šilumos.

Susirietusios miega penkiolika milijonų sielų.

Gatves išklojęs blyškūs sieringas rūkas.

Vienai iš žuvusiųjų, Raginei, buvo aštuoniolika. Ji buvo šeštą mėnesį nėščia. Šalia miegojo jos vyras, Radžešas, dvidešimt trejų metų. Abu aukštiekninki, apsikamšę storomis skraistėmis viršugalvius ir pėdas, ar šiaip, ar taip panašūs į numirėlius, išskyrus išdavikiškus ženklus, kuprinę po galva, tvarkingai pasidėtus prie ištiestų rankų sandalus.

Žiaurus likimo vingis: ši pora atvyko į Delį tik vakar. Juos priglaudė Krišna, Ijadas ir Čhotū, trys juodadarbiai iš to paties Utar Pradešo kampo. Šie kasdien keldavosi prieš aušrą, pėsti traukdavo į turgaus aikštę Bendrovės parke ir stengdavosi gauti kokį nors, bet kokį, darbėlį – užkandinės

virėjo, vestuvių padavėjo, statybų darbininko, o pinigus siųsdavo namo į kaimą apmokėti sesers vestuvėms, brolio mokslui, tėvo vaistams, kuriuos reikia gerti kas vakarą. Skurdžiai padienininkai, iš paskutiniųjų besisten-giantys išgyventi šią dieną, šią valandą. Sutemus grįžtantys nakvoti į šį pliką plotą šalia Žiedinio kelio netoli Nigambodh Ghato. Netoli nuo jų nugriautų namų – Jamuna Puštos lūšnyno.*

Bet apie šiuos tris vyrus laikraščiai smulkiau nerašo. Auštant jų vardai išblėsta sykiu su žvaigždėmis.

*Į avarijos vietą atvažiuoja policijos furgonas su keturiais policininkais. Jie išlipa, pamato negyvėlius ir kaukiančią įtūžusią minią, apsupusią auto-mobilį. Viduje kažkas yra! Jaunuolis, sėdi kaip mietą prarijęs, atsirėmęs rankomis į vairą, kietai užmerkęs akis. Nebegyvas? Ar jis taip numirė? Po-licininkai pastumia prastuomenę į šoną ir įsižiūri. „Jis miega?“ – klausia vienas policininkas kitų. Sulig tais žodžiais vairuotojas pasuka galvą ir it koks pabaisa praplėšia akis. Policininkas vėl atsigręžia į jį ir vos nekrūpteli iš siaubo. Lygus, gražus vairuotojo veidas kažkoks keistas. Akys šnairo ir paklaikusios, bet šiaip net plaukai nesusitaršę. Policininkai atplėšia duris, grėsmingai mojuoja lathiais**, įsako išlipti. Jam po kojomis voliojasi tuš-čias „Black Label“ butelis. Vaikinas liesas, sporto salėje išmankštinto kūno, vilki pilko gabardino safario kostiumu, sklasytas milimetras milimetran, plaukai nepriekaištingai ištepti aliejumi. Pro viskio smarvę prasimuša ki-tas kvapas, „Davidoff Cool Water“, tiesa, policininkai jo neatpažįsta.*

Tačiau jie supranta, kad jaunuolis neturtingas, kur jau ten, veikiau pamėgdžiotojas, o jo apranga viso labo nuoroda į turta: tarnas. Drabužiai, rūpestingai prižiūrimas veidas, automobilis negali paslėpti esminio daly-ko – žemos kilmės; jos dvokas stipresnis už alkoholį ar tualetinį vandenį.

* Apeiginė maudykla ir kremacijos vieta prie Jamunos upės.

** Geležimi apkaustyta bambukinė lazda.

Taip, jis tarnas, vairuotojas, pastumdėlis.

Sočiai maitinamas, išdresuotas ant kelio gulinčių lavonų variantas.

Mersedesas ne jo.

Vadinasi, jį galima kankinti.

Jis kūkčioja, nieko nesuvokdamas, kai policininkai velka jį iš mašinos. Susilenkęs dvilinkas, ima vėmti sau ant batų. Policininkas trenkia jam lathiu, priverčia atsitiesti. Kitas policininkas apieško jaunuolį, randa piniginę, randa tuščią pistoleto dėklą, randa degtukų dėžutę iš viešbučio „Palace Grande“, randa sąvaržėle susegtą pluoštą banknotų, dvidešimt tūkstančių rupijų.

Kieno automobilis?

Iš kur pinigai?

Iš ko juos pavogei?

Išsiruošei pasivažinėti vogtu automobiliu?

Kieno viskis?

Šūdžiau, kur pistoletas?

Nuopisa, kam tu dirbi?

Piniginėje yra rinkėjo pažymėjimas, vairuotojo pažymėjimas, trys šimtai rupijų. Pagal dokumentus jis Adžajus. Tėvo vardas Haris. Gimęs 1982 metų sausio 1 dieną.

O mercedesas? Registruotas Gautamo Rathauro vardu.

Policininkai tariasi: pavardė girdėta. O adresas – Aurangzebo gatvė – iškalbingas. Ten gyvena tik turtingi ir įtakingi žmonės.

– Šikniau, – klausia pareigūnas, iškeldamas automobilio dokumentus, – čia tavo bosas?

Bet vaikinai, vardu Adžajus, toks girtas, kad nebeapverčia liežuviu.

– Nuokruša, tu paėmei jo automobilį?

Vienas iš policininkų eina į kelkraštį ir žiūri į žuvusiuosius. Jaunosios moters akys atmerktos, oda jau pamėlynavusi nuo šalčio. Tarp kojų krauju klanas – dar viena gyvybė, kurios nebėra.

Nuovadoje Adžajus nurengiamas ir paliekamas nuogas šaltame kambaryje be langų. Jis toks girtas, kad apalpsta. Grįžę policininkai apipila jį lediniu vandeniu, ir jis suklikęs atsipeikėja. Policininkai jį pasodina, prispaudžia jo pečius prie sienos, išskečia kojas. Policininkė stovi jam ant šlaunų, kol sustoja kraujotaka, jis sukriokia iš skausmo ir vėl apalpsta.

Kitą dieną įvykis sulaukia atgarsio. Žiniasklaida priblokšta. Pirmieji straipsniai apie neščią moterį. Žinių kanalai jos gedi. Bet ji buvo nefotogeniška ir neturėjo ateities. Taigi žiniasklaida atkreipia dėmesį į žudiką. Patikimas šaltinis patvirtina, kad mercedesas registruotas Gautamo Rathauro vardu, o tai sensacija – jis nuolat sukinėjasi Delio aukštuomenėje, žaidžia polą, turi gerą iškalbą, be to, princas, tikrų tikriausios karališkos šeimos atžala, pirmagimis ir vienatinis parlamento nario maharadžos Prasado Singho Rathauro sūnus. Vairavo Gautamas Rathauras? Šis klausimas nenuveina nuo lūpų. Bet ne, ne, jo alibi nepaneigiamas. Vakar jo Delyje nebuvo. Išėjosi viešbučiu paverstoje tvirtovėje netoli Džaipuro. Kur jis dabar, nežinoma. Bet jis padarė pareiškimą, kad yra pasibaisėjęs ir nuoširdžiai užjaučia žuvusiųosius ir jų artimuosius. Remiantis pareiškimu, vairuotojas jam dirba neseniai. Matyt, mercedesą jis pasiėmė be Gautamo žinios. Griebė viskio, mercedesą ir išlėkė neteisėtai pasivažinėti.

Policijos pranešimas patvirtina: Adžajus, Gautamo Rathauro tarnas, šeimininkui išvykus, pavogė butelį viskio iš Rathauro namų, sėdo į svetimą mercedesą pasivažinėti, nesuvaldė automobilio.

Ši istorija tampa faktu.

Ją įamžina laikraščiai.

Įregistruojamas pranešimas apie nusikaltimą.

Adžajus, Hario sūnus, apkaltintas pagal Indijos baudžiamojo kodekso 304A straipsnį. Mirtis dėl neatsargumo. Didžiausia bausmė už tokį nusikaltimą: dveji metai.

Jis nugabenamas į sausakimšą teismo pastatą ir stoja prieš apygardos magistratą, o šis per porą minučių nusprendžia skirti suėmimą be teisės būti paleistam už užstatą. Su kitais kaliniais jis autobusu nuvežamas į Tiharo kalėjimą. Jie išrikiuojami surašyti duomenims; paniurę susėda eilėmis ant medinių suolų priimamajame, supami plakatų su taisyklėmis, prikaltų prie drėgno duobėto sienų tinko. Kai ateina jo eilė, jis įvedamas į ankštą kabinetą, kuriame laukia raštininkas su rašomąja mašinėle ir kalėjimo gydytojas su stetoskopu. Vėl išdėliojami jo daiktai: piniginė, sąvaržėlė susegtas pluoštas banknotų, dvidešimt tūkstančių rupijų, degtukų dėžutė iš viešbučio „Palace Grandé“, tuščias pistoleto dėklas. Pinigai suskaičiuojami.

Raštininkas paima pieštuką ir pradeda pildyti anketą.

– Vardas?

Kalinys spokso į jį.

– Vardas?

– Adžajus, – atsako jis vos girdimai.

– Tėvo vardas?

– Haris.

– Amžius?

– Dvidešimt dveji.

– Profesija?

– Vairuotojas.

– Garsiau.

– Vairuotojas.

– Kas tavo darbdavys?

Raštininkas žiūri pro akinių viršų.

– Kuo vardu tavo darbdavys?

– Gautamas Rathauras.

Iš jo pinigų jie pasiima dešimt tūkstančių rupijų, kitus grąžina jam.

– Įsidėk į puskojinę, – pataria raštininkas.

Kai duomenys surašyti, jis išsiunčiamas į Pirmąjį kalėjimą, per kiemą nuvedamas į barakus ir drėgnu koridoriumi – į didelę perpildytą kambarą, kurioje dar devyni kaliniai. Nuo grotų it turgaus kioskelyje kabo drabužiai, o grindų nematyti per apdriskusius čiužinius, antklodes, kibirus, ryšulius, maišus. Kampe – tupykla. Vietos nėra, bet prižiūrėtojas liepia atkraustyti jam kertę ant šaltų grindų šalia išvietės. Bet atliekamo čiužinio nėra. Adžajus užkloja gauta antklode akmenines grindis. Sėdi, atsiremęs nugara į sieną, ir spokso į tolį tuščiomis akimis. Prieina keli kaliniai, pasisako, kuo jie vardu, bet jis neatsiliepia, nekreipia dėmesio. Susiriečia į kamuoliuką ir miega.

Atsikvošėjęs išvysta priešais stovint senį. Bedantį, paklaikusiomis akimis. Per šešiasdešimt metų šioje žemėje, sako jis. Per šešiasdešimt metų. Autorikša iš Byharo ar bent buvo autorikša laisvėje. Sėdi kalėjime šešerius metus, laukdamas teismo. Jis nekaltas. Tai vienas pirmųjų jo ištartų žodžių:

– Aš nekaltas. Aš kaltinamas narkotikų prekyba. Bet aš nekaltas. Mane sugavo netinkamoje vietoje. Mano autorikša važiavo narkotikų prekiautojas, bet jis pabėgo, ir policininkai suėmė mane.

Paskui jis klausia, kuo kaltinamas Adžajus, kiek pinigų jis turi pasislėpęs. Adžajus nepaiso jo, nususuka į priešingą pusę.

– Kaip nori, – linksmai sako senis, – bet turėtum žinoti, kad čia aš galiu kai ko parūpinti. Antra antklodė – šimtas rupijų, geresnis valgis – šimtas rupijų.

– Palik jį ramybėje, – sušunka kitas areštantas, jaunas tamsiaodis dručkis iš Alygarho, krapštantis dantis nimbamedžio šipuliuku. – Negi nežinai, kas jis. Mersuvažinėtojas.

Senis nušliurina šalin.

– Mano vardas Arvindas, – sako dručkis. – Policininkai mano, kad nužudžiau žmoną, bet aš nekaltas.

Pertrauka, kaliniai išvedami į kiemą. Iš kamerų pabyra šimtai žmonių. Bando susidaryti apie jį nuomonę. Jis – šiokia tokia įžymybė. Visi girdėję apie Mersuvažinėtoją. Nori apžiūrėti iš arčiau, patys nuspręsti, kaltas jis ar nekaltas, kietuolis ar ne, ar labai išsigandęs, kam jį priskirti. Kaipmat nustatoma, kad jis nekaltas, turtingo boso atpirkimo ožys. Vyrai bando išpešti tiesą. Ką jam pažadėjo, jei prisiims kaltę? Kokių malonumų? Pinigų, kai išeis į laisvę? Užmokestį už sūnų ir dukterų mokslą? O gal jį palenkė kitaip? Pagrasino susidoroti su artimaisiais? Gal jo gyvybei grėsė pavojus? O gal jis viso labo ištikimas?

Kieme, valgomajame, koridoriuose jį kalbina kalėjimo gaujų atstovai, bando patraukti į savo pusę, giriasi savo galybe. Čavano gauja, Sisodijos gauja, Bydžio gauja, Hadžio gauja, Atės gauja. Baisioji Bavanijos gauja. Ačarjos gauja, Guptos. Jis nepatyręs, nepratęs prie nusikaltėlių gyvenimo, jam reikia apsaugos. Jei jis nepasirinks gaujos, tai netrukus iš jo bus pareikalauta pinigų; neremiamas gaujos, jis netrukus bus išprievartautas, prižiūrėtojas pasirūpins, kad jis būtų perkeltas į kitą kamerą ir liktų akis į akį su kitu kaliniu, o tas smaginsis, kiek norės, niekas nekreips dėmesio į jo riksmus. Iš jo atims visus pinigus, kiek jis turi. Jie tai dėsto tarsi išmintingą ir nešališką patarimą, tarsi ne patys būtų grėsmė. Jis verbuojamas visokiais būdais. Kiek turi pinigų? Dėkis prie mūsų gaujos. Dėkis prie mūsų gaujos ir būsi saugus. Turėsi mobilųjį, pornografijos, vištienos. Išvengsi „naujoko vakarelė“, kuris tavęs laukia. Dėkis prie mūsų gaujos ir galėsi dulkinti, galėsi prievartauti. Mūsų gauja galingiausia. Dėkis prie mūsų, kol nevelu. Jis nepaiso pasiūlymų. Kai grįžta į kamerą, antklodės nebėra.

Ar šiaip, ar taip jis linkęs į vienatvę ir kančią. Žuvusiųjų siaubas įsėli-
no jam į sielą, jis gedi jų su kiekvienu įkvėpimu. Jis atsisako dėtis prie

gaujų, suniekina pasiuntinius ir jų pasiūlymus. Todėl antrą dieną prie vaistinės jį, iškviestą pas daktarą, apsupa trys kaliniai iš kitos kameros. Jie iškiša liežuvius ir išsitraukia skutimosi peiliukus, laikomus burnoje; jie imasi darbo, pjausto jam veidą, krūtinę ir rankas, kai jis jas pakelia gindamasis. Pjūviai – jo atgaila, jis niekaip neparodo, kad jam skauda. Paskui galop netenka kantrybės, išeina iš kantrybės it pro duris. Skiausčiu delnu sutraiško pirmajam užpuolikui nosį, antrajam sulaužo ranką per alkūnę. Trečiąjį parbloškia ant grindų. Čiumpa vieno skutimosi peiliuką ir perpjauna jam liežuvį, gniaužtais suėmęs klykiančio kalinio žandikaulius ir pražiodęs.

Jis stūksa virš jų, apsitaškęs krauju, kaliniai staugia iš skausmo. Apkvaitęs užrakinamas vienutėje. Prižiūrėtojai jį sumuša, perspėja, kad jis čia bus labai ilgai. Kai durys užsidaro, jis paklaiksta, kriokdamas daužo ir spardo sienas. Klykia be žodžių. Žodžiai nesuprantami. Jis nepajėgia valdyti savo pasaulio.

Jis įsivaizduoja galą. Savo ir savo darbų. Bet ne. Kitą rytą durys atsидaro, įeina nauji sargybiniai. Jie liepia jam eiti kartu. Pirmiau jis nusipraus po dušu. Dreba nuogas ir bejėgis. Jiems artinantis, sugniaužia kumščius ir atsistoja nugara į sieną, ruošdamasis kovai. Jie juokdamiesi švystelėja jam švarius drabužius.

Jis nuvedamas į kalėjimo viršininko kabinetą. Stalas nukrautas: ką tik supjaustyti vaisiai, parathos, lasis**. Rojaus vizija. Viršininkas pasiūlo jam sėstis.*

– Imk cigaretę. Vaišinkis. Įvyko klaida. Man nepasakė, – kalba viršininkas. – Jei būtų pasakę, tai taip nebūtų atsitikę. Tiesą sakant, niekas

* Sluoksniuotas neraugintos tešlos paplotis, dažnai su įdaru.

** Saldus arba sūrus gėrimas iš plakto jogurto ir vandens su prieskoniais.

nežinojo, net tavo draugai. Bet dabar bus kitaip. Dabar būsi nuvestas pas draugus. Būsi laisvas, daugmaž. O šis apgailėtinas reikalas su kitais kaliniais bus pamirštas. Juos galima būtų nubausti. Bet kad tu juos jau pats nubaudei, ar ne taip? Įspūdingas reginys. O, čia tavo pinigai. Turėjai ką nors pasakyti. Turėjai paaiškinti. Turėjai mums pranešti. Kodėl mums nepasakei?

Adžajus spokso į valgi, į pakelį cigarečių.

– Ko nepasakiau?

Viršininkas šypsosi.

– Kad tu esi Vadijos žmogus.

MAHARADŽGANDŽAS, RYTINIS UTAR PRADEŠAS, 1991-IEJI

ADŽAJUS

(Prieš trylika metų)

1.

Reikia neužmiršti, kad Adžajus buvo dar vaikas. Aštuonerių metų, nusilpęs ir pusalkanis. Beveik neraštingas. Budrus ir akylas.

Jo šeima buvo neturtinga. Skurdo pelės. Gyveno pusbadžiu lūšnoje, sukurptoje iš sausos žolės ir plastiko lakštų, ant kalvos virš užlajos, už ūksmingojo kaimo galo, kur siūruoja sarkandų šluotelės. Ir tėvas, ir motina – šiukšlininkai, jie iš kaimo gyventojų išviečių skalūnu ir rankomis grandydavo sudžiūvusias išmatas ir pintinėmis ant galvų nešdavo išpilti atokiau. Šlapindavosi ir tuštindavosi laukuose prieš aušrą. Šlapindavosi sutemus. Augindavo skurdžias lapines daržoves nuotekų purvyne. Gerdavo sūrstelėjusį vandenį iš tolimo šulinio, kad neužterštų bendruomeninio. Žinojo, kad aukščiau bambos neiššoks. Antraip gali prisišaukti mirtį.

Adžajaus motina Rūpa vėl neščia.

Vyresnioji sesuo Hema gano jų ožką.

Rytinis Utar Pradešas. Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmieji.

Šiaurėje kyla Nepalo prieškalnės.
 Išaušus dar ilgai matyti mėnulis.
 Adžajus buvo apraudotas, dar nespėjęs įkvėpti.

2.

Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmieji, apygarda siaubingai nuskurdusi. Aukštakasčiai žemvaldžiai ir jų sėbrai klesti. Berniukas kasdien sukaria ilgą kelią į valstybinę mokyklą, vos gyvą nemėgstamą lukštą, apgaulingą betoninę viltį be durų su langais medinėmis suskilinėjusiomis langinėmis su aibe plyšių ir per mažomis klasėmis baisybei vaikų, snarglėtų, sušukuotais, aliejumi išteptais plaukais, nudėvėtomis, bet švariomis uniformomis, iš paskutiniųjų besistengiančiomis apsimesti ne skarmalais. Mokytojas nesirodo, dažnai girtas, dažnai išvykęs, dažnai pasiima algą, sėdėdamas namie. Adžajus neturtingas, tikras skurdžius, nustumtas į klasės galą su valmykais, pasiais ir koliais*, jo vengiama, jo nepaisoma. Per pietus jie turi laukti atskirai, ant akmenuotos žemės, o vaikai, kurie turi kastą, eilėmis sėdi ant lygios pakylės, parietę kojas, ir valgo iš bananų lapų. Jiems pavalgius, ateina neliečiamųjų eilė, jų porcijos mažesnės, atskiestos vandeniui. Po pietų Adžajus pristatomas prie darbo. Jis šluoja grindis, iškrapšto iš kerčių sudžiūvusias išmatas, nubraukia driežų spireles nuo iškyšos. Vieną dieną prie mokyklos tvoros atsiranda maita: nuo gyvatės įgėlimo nugaišęs šuo, išsipūtęs, apipuvęs. Adžajus priverčiamas užnerti jam ant užpakalinės kojos kilpą ir nutempti šalin.

Po pietų jis per pačią kairią kinkuoja kelis kilometrus namo padėti Hemai ganyti ožką. Pro Hanumano šventyklą, pro berniūkščius, žai-

* Neliečiamųjų kastos.

džiančius kriketą. Jis laikosi atokiai. Prieš trejus metus padarė klaidą – čiupo atsitiktinai į jo pusę atlėkusį kamuoliuką ir iš visų jėgų nušveitė atgal. Kamuoliuko niekas nebelietė, tarsi bijodami užsikrėsti raupsais, o Adžajų vaikai ilgai vijosi per laukus. Jis pabėgo nešvarumų grioviu. Vaikai pasakė: dar kartą paliesk kamuoliuką, ir mes nukaposim tau rankas, kojas ir padėsim, o kūną įmesim į šulinį.

Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt pirmieji, jo tėvas pateko į bėdą. Ožka nutraukė virvę ir nuskuodė į vieno kaimiečio lauką paskabyti špinatų. Adžajus ir Hema ją sugavo, bet lauko savininkas sužinojo. Tą vakarą jis atvyksta su kaimo seniūnu Kuldypu Singhu. Kuldypas Singhas atsiveda keletą nekantrių banditų. Jų akivaizdoje sklypo savininkas reikalauja pasiaiškinti, nors jokie pasiaiškinimo nepakaks, o Adžajaus tėvas, vien oda ir kaulai, maldauja atleidimo, nors jokie atleidimo nebus. Iš pradžių jie susidoroja su ožka. Ši apdairiai spjaudosi, šnarpsčia, šoka piestu ir mosuoja ragais, todėl banditai ima trauktis. Kuldypas Singhas nustumia juos į šalį ir žvėriškai, žaibiškai žiebta ožkai vėzdu per galvą. Suknežina kaukolę, ožka sverdi tuštumoje, kojos sulinksta – kurį laiką ji primena naujagimį, bandantį vaikščioti. Kuldypas Singhas keliu atsiremia jai į galvą ir perpjauna gerklę. Įkvėpti karšto kraujo, banditai imasi Adžajaus tėvo. Jie pargriauna jį ant žemės ir, prispaudę pečius ir kelius, vienas po kito daužo per padus bambukinėmis lazdomis, o įsiaudrinę ima talžyti kulkšnis, blauzdas, kelius, kirkšnis. Jie iš visų jėgų tvatija jį per slėpsnas, krūtinę, rankas. Žmona ir duktė klykia, aimanuoja, maldauja juos liautis. Adžajus apsisuka bėgti, bet Kuldypas Singhas jį nutveria ir stipriai laiko. Kietos rankos sugniaužia jam pečius. Adžajus užuodžia rūgščią tabako ir alkoholio smarvę. Jis nusigręžia, įsmeigia akis į rausvą dangų, bet Kuldypas Singhas perkreipia jam galvą, taigi tenka žiūrėti.

Tėvas karščiuoja, kaulai temstant pasidaro violetiniai. Rytą apimta nevilties motina eina pas kaimo lupikautoją, Radždypą Singhą, mal-

dauja paskolinti tiek pinigų, kiek pakaktų nugabenti vyrui į valstybinę lignoninę už dvidešimties kilometrų. Po žeminančio derėjimosi Radždypas Singhas paskolina jai du šimtus rupijų, pareikalavęs keturiasdešimties procentų palūkanų.

Kai Rūpa atvyksta į lignoninę, daktarai atsisako guldyti jos vyrą, nebent ji apmokėtų gydymą iš anksto. Jie paima šimtą penkiasdešimt rupijų ir palieka ją palatoje neapžiūrėję. Vidurnaktį jis išslenka iš šio pasaulio. Rūpa tamsoje tempia lavoną, pririštą prie medinio vilktuvo, pasiekia namus jau išaušus. Į kaimo kremacijos aikštę jiems kelias užkirstas, todėl našlė pati sudegina negyvėlį prie namų, sukrovusi laidotuvį laužą iš pigiausių malkų, apipiltų aliejumi. Malkų nepakanka lavonui sudeginti. Smarvė nepakeliama. Jie iškasa negilią duobę prie miško ir ten palaidoja jo apdegusius palaikus.

Kitą dieną ateina Radždypo Singho žmonės priminti Adžajaus motinai skolos. Banditai apsupta Adžajaus seserį, kalba nešvankybes, svars-to, kaip ją galima panaudoti. Adžajus žiūri, pasislėpęs gretimame lauke tarp stiebų, ir tyli. Suaižėjusioje žemėje prie savo pėdų pamato tarakoną. Užsikemša ausis, kad negirdėtų klyksmų, ir įmina tarakoną į dulkes. O paskui leidžiasi bėgti. Kai po poros valandų grįžta, sesuo kūkčioja lūšnos kampe, o motina kursto ugnį.

Po kelių valandų ateina thekedaras, rangovas. Jis pareiškia užuojautą ir, žinodamas, kokia jų padėtis, pasiūlo sumokėti skolą. Jie gali jam atsilyginti vienu paprastu, garbingu būdu.

3.

Adžajaus niekas neklausia. Kitą rytą dar su tamsa jis įgrūdamas į sunkvežimį, vežantį aštuonis nepažįstamus berniukus. Mašina sena, kabina

apdaužyta, o kėbule įtaisytas glitus narvas su stogu, atidaromu į žvaigždes, kad krovinyms galėtų žiūrėti, bet nedrįstų bėgti. Adžajus neturi nieko, tik savo senus drabužius ir nešvarią antklodę. Tolumoje stovi motina, paskui apsisuka ir nueina. Tuščiąja eiga šunkelyje prie griovio dirba variklis. Paskui įlipa rangovas, įlipa jo padėjėjas, ir jie duobėtu keliu važiuoja nuo sėlinančios šviesos į juodą horizontą, prismaigstyta žvaigždžių. Adžajus nejudėdamas sėdi tarp paniurusių drebančių berniukų. Antklodės įvairių spalvų, bet beveik nešildo. Jie susiglaudžia narve kabinos pusėje veidais į rytus, žiūri, kaip tolsta gimtieji namai, laukia aušros.

Prieš saulėtekį jie sustoja prie sausakimšos dhabos* nusišlapinti. Fluorescencinės lempos šviesa beprasmiškai traukia ilgesingus naktinius drugius. Iš besiilsinčių vilkikų vairuotojų burnų virsta garas. Per kelias minutes dangus pašviesėjo, kraštovaizdis išryškėjo. Greitkeliu rieda mašinos. Migloje iš abiejų pusių plyti kviečių laukai. Rangovo padėjėjas, liesas, raumeningas, tamsiaodis, raupuotas vyras užraitytai ūsais, pailgaveidis ir siauraakis, atidaro narvo galą. Vėsdamas berniukus prie griovio šlapintis perspėja, kad nemėgintų bėgti, o kad jie įsitikintų, jog neverta, stovi jiems už nugarų, sukinėdamas rankose peilį. Rūkas tirštėja, šmėkstelėja blyškiai sidabrinis saulės diskas ir išnyksta. Berniukai, vėl užrakinti narve, gauna ročių** ir arbatos, o thekedaras ir jo padėjėjas, atsisdėję prie plastikinio staliuko priekyje, užsisako alū parathų***.

Valanda išmušė.

Vienas iš narve uždarytų berniūkščių išsikišusia krūtine ir garbanotais plaukais, iki šiol romus, pašoka, užsikaria ant narvo ir krinta žemyn. Niekam nespėjus susivokti, jis jau bėga žeme, bėga už dhabos, jo su-

* Pigi pakelės užkandinė.

** Neraugintos tešlos paplotis iš vandens ir miltų be priedų, prasčiausia indiškos duonos rūšis.

*** Sluoksniuotas neraugintos tešlos paplotis, įdarytas bulvėmis.

čiupti nejučiomis tiesiasi rankos, bet vaikėzas išsprūsta, peršoka šiukšlių krūvas, dvokiantį griovį ir neria į lauką, it įkapėmis apsiaustą rūko. Thekedaro padėjėjas žaibiškai pašoka, parversdamas plastikinę kėdę, ir puola vytis – pralekia pro išvietes, irgi peršoka per griovį, išsitraukia peilį. Paskui ir berniukštis, ir vyriškis ištirpsta migloje. Vairuotojai, dhabos virėjai ir padavėjai, berniukai – visi laukia, žiūrėdami gaudynių pusėn, stebeilija į pilką maršką, ištempia akis, kad geriau girdėtų. Tik thekedaras, turintis didelę patirtį, ramiai geria arbatą.

Prabėga penkios minutės – ir nieko.

Gyvenimas sugrįžta į savo vėžes.

Paskui iš rūko atsklinda kraują stingdantis klyksmas, siaubingas riksmas. Pratrūksta loti benamiai šunys.

Švokšdamas grįžta padavėjas, vienas, jo balti apatiniai marškinėliai aptaškyti krauju. Jis nusispjauna ir atsisėda, netaręs nė žodžio.

Niekas nedrįsta pažvelgti jam į akis.

Jis išgeria arbatą, suvalgo paratą.

Ši akimirka išdeginta Adžajaus smegenyse.

Migla kyła iš laukų ir išsisklaido.

Jie važiuoja kiaurą dieną, saulė žvėrėja, kepina paimto į nelaisvę pasaulio miestelius su dulkėtomis sankryžomis ir daržovių kioskeliais. Kai kurie berniukai ima bruzdėti, tarsi pabudę iš narkotinio miego, šnibždasi, bando prisidengti nuo akinamai spindinčios saulės, dulkių ir vėjo. Adžajus prisimerkia, nesikalba su niekuo; jis stengiasi prisiminti tėvo veidą, sesers veidą, motinos veidą. Jis stengiasi prisiminti kelią namo. Po pietų pabunda nesuprasdamas, kad buvo užmigęs, ir išvysta miestą su plačiais bulvarais, didingais pastatais ir sodais, kuriuose žydi skaisčios gėlės, pasaulį, kurį, jo nuomone, sapnuoja.

Kai jis vėl pabunda, saulė arti laidos, jie siauru keliuku važiuoja į kalnus, dešinėje – byranti akmenų nuogriuvų krūva, užpakalyje – virtinė kalvų.

Jis pažvelgia kitiems vaikams į akis ir pagaliau prabyla.

- Kur mes? – klausia.
- Pandžabe.
- Kur mes važiuojame?
- Vienas krypteli galva aukštyn.
- Ten.
- Kam?
- Vaikinukas nusuka akis.
- Dirbti, – atsako kitas.

Jie įsiveržia į kalnus vėlai vakare, kyla į prieškalnes, šliaužia ties staigiais posūkiiais, sunkvežimis ropščia ne greičiau už mulą, variklis springdamas grumiasi su vandens srautu tarpeklyje ir aklina tamsa. Kai jie nustoja kilti, sunkvežimį iš šono ima persekioti gaudžianti upės drobulė. Mėnulis vėl išnyra, priešpilnis, aukštas dangus spindi. Bet po plaukiančių debesų laivynu – tik tamsa, keisti pavidalai, staigūs kelio nuolydžiai, šešėlių pasaulis, variklio liūliavimas. Atšalo, ir vaikai susiglaudžia, kad būtų šilčiau, barškantys kauliukai narvuose, sukandę dantis. Paskui prasideda košmariškai banguojantis it lavos lempa laikas, begalinis kilimas ir vėl kilimas, staigus kryptis, valandų valandos sukiojimosi ir kilpojimo aplink slėnius ir daubas, šaltis peršus iki randų, Adžajus laukia kito posūkio, lygaus kelio, saulėtekio, išsiskleisiančio ant nematomos upės, laukia, kol bus grąžintas namo, kad jį žadintų motina, kad reikėtų vilkti iš mokyklos nugaišusius šunis.

Paskui išlenda šviesos daigai ir naktis baigiasi, virš kalnų plyšta saulės trynys ir mėlynoji mirtis, pripildžiusi paskutines valandas, išmeta ma lauk. Gryna šviesa ir aušros pergalė. Adžajus apžiūri veidus besimarkstančių bendrakeleivių, kurie apsvaigę muistosi po antklodėmis. Vyresnių, keturiolikos ar penkiolikos, paauglių veidus, jaunesnio, gal septynerių, vaikiuko veidą. Tikrina, ar jie pasikeitė. Nepasikeitė. Nors jau praėjo pro vartus.

Vilties grįžti namo nebėra.

Pusryčių sunkvežimis sustoja prie urvą primenančios arbatinės, iškirstos uoloje aukštai ant kalno šalia stoginėlės vietos dievybei, kur kelias toks siauras, kad dvi mašinos vos prasilenkia. Kitoje pusėje, tarpeklio dugne, tyliai teka upė. Padėjėjas iššoka iš kabinos, pasiražo, prisidega suktingę ir pėdina prie krašto, kur apie bedugnę perspėja baltai nudažyti akmenys. Jis krapšto nagus kišeniniu peiliuku ir spjaudo į tuštumą, o beždžionės, ką tik utinėjusios kailius, šnypšdamos iššiepia iltis ir liuoksi prie kito posūkio.

Berniukai tebesėdi kėbule.

Variklio tylą yra didžiausias garsas visatoje.

Thekedaras pasisveikina su arbatinės savininku, besikrapštančiu prie primuso bakelio. Padėjėjas atsitraukia nuo kelkraščio, grįžta ir atsisėda šalia, pakeliui atlapojęs narvą. Visi trys liežuvauja, aptarinėdami, kas atvyko, kas išvyko.

Padėjėjas sušvilpia berniukams.

– Pamankštinkit kojas, nusimykkit. Kita proga pasitaikys negreitai.

Abu vyrai ramūs, vakar ryto įvykis dhaboje pamirštas.

Šį kartą bėgti nėra kur.

Jie išlipa ir šlaistosi be tikslo, spokso į klinties koridorių, giliai įkvepia vėsaus gryno oro. Adžajus girdi užiant nematomą upę, srūvančią nuo pasaulio viršūnės.

Vienas iš berniukų, gal jauniausias, septynmetis, prieina prie bedugnės krašto.

Adžajus stebi, kaip jis nustėręs svyruoja ant paties krašto, žiūrėdamas žemyn.

Kol padėjėjas griebia jam už rankos ir trūktelėja atgal.

Jie važiuoja toliau.

Dešimtą valandą saulės šviesa vėl raiži. Antklodės, kuriomis apsiautę berniukai, tampa uždangomis pasislėpti nuo saulės.

Lekiamo per Himalajus.

Prabėga naktis.

Vis klaidžiau.

Dabar jie miega.

Vidurdienį sunkvežimis privažiuoja prie nusususio miestelio su turgumi įkautusiame slėnyje, dusinamame tepalų ir variklių, kalnų sąvartyną, nešvarumų daubą. Jie kerta nedidelę akmenuotą upę, užterštą ir užtvenktą šiukšlėmis, žemas metalinis tiltas apkaišytas maldų vėliavėlėmis. Už miestelio jie įsuka į naują kelią ir pro pušis važiuoja upės aukštupio link. Upei tekėti trukdo žolėtos salelės. Šiaurėje pro tarpus tarp sakais kvepiančių medžių kyla į dangų kalnai snieguotomis viršūnėmis. Naujas milžiniškas kalnagūbris, neįveikiama balta siena. Adžajus vėl užminga ir sapnuoja tėvą su pintine ant galvos, jo kūnas žemiau juosmens suanglėjęs.

Po pietų sunkvežimis prisiartina prie nemažo miestelio, apsiausto miškingų kalvų. Jis saugo įėjimą į ilgą daubą, prarėžusią žemę toli į priekį. Viršuje kybo kriokliai, tykšta į uolas ir rimsta, susilieja su vingiuota upe, ir ši pašėlsta. Gyventojai skalbia drabužius tolėliau, pasroviui, daužydami į akmenis. Už posūkio upę užgožia storų pušų ošimas. Sunkvežimis laviruoja tarp dailių lentelėmis apkaltų pastatų, kol įvažiuoja į automobilių aikštelę tarp medžių.

Variklis iškart nutyla, nauja netektis – berniukai atsistoja, mirkčiodami ir svirduliuodami, tarsi jūrininkai, išlipę į krantą po daugelio mėnesių jūroje.

Jų jau laukia minia. Thekedaras iššoka iš kabinos, labai dalykiškas, išsplauna paną* ir išsitraukia užrašų knygelę. Negaišdamas pradeda šaukti vardus, o padėjėjas atidaro sunkvežimio galą ir vieną po kito

* Kramtomasis mišinys iš betelinių pipirų lapų, katekinių arekų sėklų ir kalkių; silpnas narkotikas.

perdavinėja berniukus. Kyla šiokių tokių ginčų, iš rankų į rankas perduodami pinigai. Nutrūksta vos spėję užsimegzti ryšiai. Pradeda dulkti, Adžajus susigūžia narve ir laukia. Berniukai vienas po kito išsidalijami. Lieka trys, jie parduodami iš varžytynių.

4.

Adžajų nusiperka žemutis raudonskruostis dručkis prabangiais drabužiais, pernelyg orus.

– Gali mane vadinti Tėtuku, – sako jis, imdamas Adžajų už rankos ir vesdamas prie artimiausios autorikšų aikštelės. – O koks tavo vardas?

Bet Adžajus negali atsakyti. Jis pernelyg sukrestas, kad toks didelis žmogus paėmė jį už purvinos rankutės.

Į viršų jie važiuoja palei rytinį daubos kraštą. Apačioje vis mažėjančiomis kreivėmis klostosi miestas. Pro brezentinius autorikšos atvartus atsiveria aukštesni kalnagūbriai, ledynai it brangakmeniai, žvilgūs prapliupusioje liūtyje. Adžajus tylėdamas sėdi, prisispaudęs prie sėdynės, drebėdamas, o Tėtukas pasislenka į priekį ir plepa su vairuotoju. Jiems pakilus keletą kilometrų, išnyra mažesnė, ramesnė gyvenvietė, kaimas, nusėtas tamsiais namais, pastatytais senovišku kalniečių stiliumi – šiaudiniai stogai, sunkūs akmenys, mediniai karkasai, įmantriai išdrožinti mediniai balkonai, aptrupėję ir nušiurę. Šiems namams kelia grėsmę namų žūlūs beroniniai su upės smėliu kreivomis po plastikiniais lakštais